

Tölgyesi Tamás

NÉMET–CSEH–SZLOVÁK–MAGYAR NYELVI KONTAKTUSOK A KÖZÉP-EURÓPAI KONYHAMŰVÉSZELET TÜKRÉBEN

H. Tóth Imre professzor úr 80. születésnapjára

A nyelvi rendszerek között fennálló kapcsolatnak három alapvető típusa van: genetikai, tipológiai és areális. A történeti-összehasonlító nyelvtudomány diakrón aspektusból vizsgál genetikailag rokon nyelveket (Tölgyesi 2009a), míg a kontrasztív avagy konfrontatív nyelvészet szinkrón szemszögből kutat genetikailag rokon, ill. nem rokon nyelveket egyaránt. A *kontaktlingvisztika* a nyelvtudomány azon sajátos irányzata, mely két vagy több nyelvi rendszer közötti kölcsönös kontaktusok körülményeit, természetét és következményeit vizsgálja (Vašek 1996–1997: 16). Az interlingvális kapcsolatok elsősorban nemzetek együttéléséből fakadnak. A kontaktusban részt vevő nyelvek kölcsönös hatása különböző nyelvi – fonológiai, morfológiai, szintaktikai és lexikális-szemantikai – szinteken fejtődik ki (Skalička 1935; Haarmann 1976: 97–105), melyek közül az utóbbi a legflexibilisebb.

Summa cum laude minősítéssel megvédett doktori disszertációm keretein belül a cseh nyelvben található lexikális germanizmusokat, azaz a német nyelvből (vagy a német nyelv közvetítésével más nyelvekből) a cseh nyelvbe átkerült szavak történeti fejlődését és mai helyzetét tanulmányoztam (Tölgyesi 2009b). Vizsgálatomat a kontaktlingvisztika irányelvei alapján végeztem, melyek közül az egyik kimondja, hogy a kutató minden idegen nyelvet (gyakran önkéntelenül is) nyelvészetileg a saját nyelve vagy idiolektusa alapján ismer meg és értékeli (Vašek 1976: 96). Ebből kifolyólag a vizsgált germanizmusok sorsát anyanyelvemben, a magyarban is figyelemmel szándékoztam követni.

Kutatásom alapjául egyrészt a nemzetközileg elismert szlavista S. M. Newerwla 2004-ben megjelent, német–cseh–szlovák nyelvi kontaktusokat elemző művében,¹ másrészt a V. Lumtzer – J. Melich szerzőpáros századfordulón kiadott,

¹ Dr. Stefan Michael Newerwla, a Bécsi Egyetem Szlavisztika Intézetének professzora közel 800 oldalas szótárának második kiadásában (2011) hivatkozik Németországban megjelent *Das Kasussystem im Deutschen und Tschechischen: Eine sprachhistorische Untersuchung* c. monográfiámra (2009a) és *Lexikální germanismy v dnešní češtině: Studie kontaktovělingvistická* c. értekezésemre (2009b), ill. több tanulmányomra is (Tölgyesi 2009c, 2009d, 2010a, 2010b).

a magyar nyelv szókincsének német helyneveiről és jövevényszavairól írt könyvében fellelhető germanizmusok szolgáltak (I. Newerkla 2004; Lumtzer–Melich 1900). Az említett munkákból több mint 500 germanizmust gyűjtöttem össze, melyek megtalálhatóak, ill. egykor megtalálhatóak voltak nemcsak a cseh, hanem a szlovák és a magyar nyelv szókincsében is, s ezzel bizonyítják nemzeteink kölcsönös nyelvi kapcsolatait a közép-európai régióban. A jövevényszavak fő szemantikai témakörei a kézművesség, a katonaság, a táplálkozás és a vallás (Rippl 1944). A katonai, vallási és kézműves terminológiáról már többször referáltam külföldi és hazai tudományos konferenciákon egyaránt (Tölgyesi 2007, 2008, 2009d, 2010a, 2010b, 2011). Jelen dolgozatomat a gasztronómiával kapcsolatos kifejezéseknek szenteltem, melyeket a következő csoportokba lehet besorolni: 1) péksütemények; 2) húskételek, húskészítmények; 3) zöldségek, gyümölcsök; 4) italok; 5) helyiségek és felszerelésük.

1. Péksütemények

A magy. *keksz*, cs. és szlk. *keks* az 1870–1920 közötti években lett átvéve az úfn. *Keks*-en keresztül az ang. *cakes*-ből.²

A cs. *knedlík*, szlk. *knedľa* és magy. *knédli* a korai úfn. *knödel* (ma *Knödel*) kifejezésen keresztül a kfn. *knode* 'csomó' szóból képzett *knödel* diminutívumból származnak. Egy pferovi családtól megtudtam, hogy a cseh knédlinek korábban – a múlt század 30-as éveiben – valóban csomó formája volt. A csehek legkedveltebb körete a knédli, melyet elsősorban a mi pörköltünkhöz hasonló ételekhez fogyasztanak.

Az ausztriai ném. *Langosch* (úfn. *Flammkuchen*), cs. és szlk. *langoš* a magy. *lángos*-on keresztül a *láng*-ra vezethető vissza.

A cs. *nudle*, szlk. *nudľa* és magy. *nudli* az 1770–1820 közötti időszakban lettek kölcsönözve az úfn. *Nudel*-ből.

Az ausztriai ném. *Palatschinke*, cs. *palačinka*, szlk. *palacinka* a magy. *palacsinta* és rom. *plăcintă* kifejezéseken keresztül a lat. *placenta* 'kalács, lepény' szóból erednek (Zaicz 2006: 608).³

A cs. *piškot*, szlk. *piškóta*, magy. *piskóta* az ausztriai ném. *Biskotte* (úfn. *Löffelbiskuit*) és ol. *biscotto* közvetítésével a lat. *biscoctus* 'kétszersült' kifejezésből lettek átvéve.

² Nyelvek és nyelvjárások rövidítései: ang. = angol; baj. = bajor; cs. = cseh; fr. = francia; hor. = horvát; kfn. = középfelnémet; lat. = latin; magy. = magyar; ném. = német; ócs. = ócseh; ófn. = ófelnémet; ol. = olasz; rom. = román; szlk. = szlovák; úfn. = újfelnémet; vlat. = vulgáris latin.

³ A latin kifejezés az orvostudományban és az állattanban méhlepényt jelent, míg a növénytanban maglécet, azaz a magháznak azt a részét, ahol a mag ered (Bakos 2005: 513).

A cs. *preclík*, szlk. *praclík* és magy. *perec* a kfn. *prēzel*, *brēzel* (ma *Brezel*) szavakból származnak. Vö. *brezle* 'zsemlemorzsa' plurale tantum az idősebb morvák beszélt nyelvében.

A cs. *štrúdl*, *štrúdl*, szlk. *štrúdl'a* és magy. rég. *strudli* az ausztriai ném. *Strudel*-ből erednek. A cseh beszélt nyelvben a *štrúdl* gyakoribb a *jablkový závin* 'almás rétes' szóösszetételnél. Ezzel szemben a magyar nyelvben a régies *strudli* helyett az *almás rétes*-t használjuk.

A cs. *veka*, szlk. rég. *veķna*, rég. *veķla* és magy. *veķni* 'hosszúkás kenyér' a ném. *Wecke(n)*-ből lettek kölcsönözve. A cseh kifejezés irodalmi, míg a magyar szó a köznyelvben él. A szlovák szavak archaikusak.

A cs. *žemle*, szlk. *žeml'a* és magy. *zsemle* a kfn. *semel(e)*, *simel* (ma ausztriai ném. *Semmel*; úfn. *Brötchen*) szavakon keresztül a lat. *simila* 'finom búzaliszt' kifejezésre vezethetők vissza (Mollay 1982: 570). A cseh nyelvben a *houska* 'zsemle' frekvenciájában mint a *žemle*.

2. Húsételek, húskészítmények

A magy. *fasírt*, cs. és szlk. *fašírka* az ausztriai ném. *Faschiertes* (úfn. *Hackfleisch*) kifejezésből ered. Nyelveinkben megtalálható az azonos jelentéssel bíró cs. *udělám z tebe fašírku*, szlk. *urobím z teba fašírku*, magy. *fasírtot csinálok belőled* frazéma (vö. ném. *aus dir mache ich Hackfleisch*).

A ném. *Gulasch*, cs. *guláš* és szlk. *guláš*, *gul'áš* a XIX. században lettek átvéve a magy. *gulyás*-ból. A mi gulyáslevesünkkel szemben a cseh gulyás leginkább a magyar pörkölthöz hasonlít, melyet knédlivel esznek. A „szegedi” és „debreceni” gulyás nevezetű ételeik nem az említett magyar városokból származnak.

A cs. *paštika*, szlk. *paštéta* és magy. *pástétom* a korai úfn. *pastēte* (ma *Pastete*) szóra vezethetők vissza.

A magy. rég. *spék*, cs. és szlk. *špek* a korai úfn. *speck*, ill. kfn. *spec* (ma *Speck*) kifejezésből ered. A cseh beszélt nyelvben a *špek* a *slanina* 'szalonna' szinonimájaként funkcionál. A *spék* szó a magyar nyelv fejlődése során kiveszett a szókincsünkől, de a mai napig használjuk a belőle képzett *spékel* 'húst szalonnával) tűzdel' kifejezést.⁴

A cs. *šnycl*, szlk. *šnicl'a* és magy. *snicli* 'hússzelet' az ausztriai ném. (*Wiener*) *Schnitzel*-ből származnak.

A magy. *sonka*, cs. és szlk. *šunka* az 1620–1770 közötti években lett kölcsönözve a ném. nyj. *schunke* (úfn. *Schinken*) szóból.

Az ausztriai ném. *Klobasse*, *Klobassi*, magy. *kolbász*, cs. és szlk. *klobása* eredete nem világos (Machek 1971: 258), etimológiai rokonságuk azonban nyilvánvaló.

⁴ Az ige napjainkban leggyakrabban átvitt értelemben fordul elő: 'beszédet szelletes mondásokkal tarkít, szűrős megjegyzésekkel teletűzdel' (Bakos 2005: 603).

A cs. rég. *virſtle*, szlk. rég. *virſſ'a*, rég. *virſtſ'a* és magy. *virſli* az úfn. *Wurst*-ból képzett ausztriai ném. *Würstel*, *Würschtel* diminutívumokból származnak.

A cs. *vuřt*, *buřt*, szlk. *vuřta* és magy. rég. *vurst* az úfn. *Wurst*-ból lettek átvéve. A német *Es ist mir Wurst* 'nekem mindegy' mintájára használják a cseh nyelvben a *Je mi to buřt* 'ua.' frazémát.

3. Zöldségek, gyümölcsök

A cs. *celer*, szlk. *zeler* és magy. *zeller* az ausztriai ném. *Zeller*-ből származnak. Az úfn. *Sellerie* az észak-olasz *selleri*-ből ered.

A magy. *káposzta* a szlk. *kapusta* átvétele. A cs. *kapusta*-nak a magy. *kelkáposzta* felel meg, míg a magy. (*fejes*) *káposzta* a cs. (*hlávkové*) *zelí* ekvivalense.

A cs., szlk. és magy. *karfiol* az ausztriai ném. *Karfiol* (úfn. *Bluhmenkohl*) közvetítésével az ol. *cavolfiore*-ből lett kölcsönözve. A cseh nyelvben az azonos jelentésű *květák* jóval frekvenciátalibb mint a *karfiol*, ahogyan azt meggyőzően bizonyítja a Cseh Nemzeti Korpusz.⁵

A ném. *Paprika*, cs. és szlk. *paprika* a magy. *paprika* szón keresztül a szerb és hor. *pàprika*-ból származik, amely a *pàpar* 'bors' kifejezésből lett képezve.

A cs. *rybíz*, szlk. *ríbezle* és magy. *ribizli* az ausztriai ném. *Ribisel* (úfn. *Johannisbeere*) szóra vezethetők vissza.

A cs. *ryngle*, szlk. *ringlota* és magy. *ringló* az ausztriai ném. *Ringlotte*, úfn. *Reneklude*, *Reineclaude* szavakon keresztül a fr. *reineclaude* kifejezésből ered, amely a (*prune de*) *reine Claude* 'Claude királynő (szilvája)' szóösszetételből lett képezve. Ezt a gyümölcsöt a XVI. században I. Ferenc francia király feleségének a tiszteletére nevezték így el (Rejzek 2001: 552).

A cs. *šnytlík*, *šnytlich*, szlk. rég. *šnitlink* és magy. *snidling* 'metélőhagyma' kifejezések az ausztriai ném. *Schnittling* (úfn. *Schnittlauch*) szavakból származnak. A lat. *Allium schoenoprasum*-nak megfelelő magyar irodalmi *metélőhagyma* kifejezés elsősorban botanikai könyvekben és szakácskönyvekben lelhető fel. A beszélt nyelvben gyakrabban használatos a *snidling*.⁶

A cs. *špenát* (korábban *špinát*), szlk. *špenát* és magy. *spenót* az úfn. *Spinat*-ból lettek átvéve.

4. Italok

A magy. *limonádé*, cs. és szlk. *limonáda* az úfn. *Limonade* kifejezésen keresztül a fr. *limonade*, ill. ol. *limonata* szavakból származik. A *limonáda* kifejezés kapcsán érdekes regionális különbség figyelhető meg a Cseh Köztársaságon belül:

⁵ Hozzáférhető a prágai Károly Egyetem, BTK, Cseh Nemzeti Korpusz Intézetének honlapján: <<http://www.korpus.cz/>>.

⁶ A Lay's cég hazánkban legkedveltebb burgonyaszirmának csomagolásán a „tejfölös-snidlinges” felirat szerepel.

Morvaországban a szó eredeti jelentése él, azaz citromos, cukros vizet jelöl, míg az ország nyugati részén mindenféle üdítőitalra mondják.

A cs. *mošt*, szlk. *mušt* és magy. *must* az 1770–1820 közötti időszakban lettek kölcsönözve a baj. *mošt* (úfn. *Most*) közvetítésével a lat. (*vinum*) *mostum* '(új)bor' kifejezésből.

A magy. *pálinka* a szlk. *pálenka* átvétele, mely a *pálit'* 'éget' igéből képzett főnév.

A magy. *puncs*, cs. és szlk. *punč* az úfn. *Punsch* és ang. *punch* szavakon keresztül a hindi *pānč*-ből ered, melynek jelentése 'öt', mivel ez az ital öt ingredienciából áll: arabból (esetleg rumból), citromléből, cukorból, fűszerekből és vízből (Rejzek 2001: 519).

A cs., szlk. és magy. *rum* a ném. *Rum* közvetítésével az ang. *rum*-ból lett átvéve. A cseh *rum* homonima magyar megfelelője a *rom*.

A cs. *šnaps*, *šňaps*, szlk. *šnaps* és magy. *snapsz* az úfn. *Schnaps*-ból erednek.

A cs. rég. *špric*, szlk. rég. *špricer* és magy. rég. *spriccer* 'fröccs' az ausztriai ném. *Spritzer*-ből származnak.

5. Helyiségek és felszerelésük

A cs., szlk. és magy. *kredenc* az ausztriai ném. *Kredenz* (úfn. *Anrichte*) és ol. *credenza* szavakon keresztül a vlat. *credentia*-ból ered, amely a lat. *crēdere* 'hinni' kifejezésből lett képezve. Az ócs. *kredencovati* ige az étel vagy ital megkóstolását jelentette a vendég előtt, annak bizonyítására, hogy az nem mérgezett (Machek 1971: 291).

A cs. *kuchyň*, *kuchyně* és szlk. *kuchyňa* az ófn. *chuhhina* (ma *Küche*) közvetítésével a lat. *coquina*, *cocina* kifejezésekből lettek kölcsönözve. A magy. *konyha* a szláv nyelvekből származik.

A cs. (*h*)*moždír* a kfn. *morsaere*, *morser* (ma *Mörser*) és ófn. *morsāri*, *mortāri* szavakon keresztül a lat. *mortarium*-ra vezethető vissza (Kluge 2002: 633). A szlk. *mažiar* a magy. *mozsár* átvétele.

A magy. *rost*, cs. és szlk. *rošt* a kfn. *rōst(e)* (ma *Rost*) kifejezésből ered.

A cs. és szlk. rég. *šparhert*, rég. *šporhert*, rég. *šporhelt* és magy. rég. *sparhert*, rég. *sparhelt*, rég. *spórhert* (Lumtzer–Melich 1900: 241) a baj. *šporhert*, *šparherd*, ill. ausztriai ném. *Sparherd* szavakból lettek átvéve. A mai cseh és szlovák nyelvben élő *sporák* (nép. *šporák*) 'tűzhely' szónak ugyanaz a német etimonja, mint a fent említett archaikus kifejezéseknek.

A cs. *špajz(ka)*, szlk. *špajza* és magy. *spájz* az ausztriai ném. *Speis* (úfn. *Speisekammer*) 'éléskamra' szóból származnak.

A cs. *štamprle*, szlk. *šstamp(e)rlík* és magy. *stampedli* 'kis likőröspohár' szavak az ausztriai ném. *Stamperl*-ből lettek kölcsönözve.

S. M. Newerkla (2002, 2002–2003, 2004, 2011) és J. Jodas (1999, 2000) munkáikban felhívják a figyelmet a cseh, szlovák, magyar és ausztriai német nyelv közötti lexikális egyezésekre. További kutatásoknak köszönhetően megállapítottam, hogy az ún. ausztriacizmusok egyik leggazdagabb csoportját a gasztronómiával kapcsolatos kifejezések képezik, melyeket ad illustrandum sorolok fel a következő táblázatban.

cseh	szlovák	magyar	ausztriai német ⁷	németországi német
<i>celer</i>	<i>zeler</i>	<i>zeller</i>	<i>Zeller</i>	<i>Sellerie</i>
<i>fašírka</i>	<i>fašírka</i>	<i>fasírt</i>	<i>Faschiertes</i>	<i>Hackfleisch</i>
<i>karfiol</i>	<i>karfiol</i>	<i>karfiol</i>	<i>Karfiol</i>	<i>Blumenkohl</i>
<i>klobása</i>	<i>klobása</i>	<i>kolbász</i>	<i>Klobasse, Klobassi</i>	<i>(Dauer)wurst</i>
<i>kredenc</i>	<i>kredenc</i>	<i>kredenc</i>	<i>Kredenz</i>	<i>Anrichte</i>
<i>langoš</i>	<i>langoš</i>	<i>lángos</i>	<i>Langosch</i>	<i>Flammkuchen</i>
<i>palacinka</i>	<i>palacinka</i>	<i>palacsinta</i>	<i>Palatschinke</i>	<i>Pfannkuchen</i>
<i>rybíz</i>	<i>říbezle</i>	<i>ribizli</i>	<i>Ribisel</i>	<i>Johannisbeere</i>
<i>ryngle</i>	<i>ringlota</i>	<i>ringló</i>	<i>Ringlotte</i>	<i>Reneklude, Reineclaude</i>
<i>šnytlik, šnytlich</i>	<i>šnitlink</i>	<i>snidling</i>	<i>Schnittling</i>	<i>Schnittlauch</i>
<i>špajz</i>	<i>špajza</i>	<i>spájz</i>	<i>Speis</i>	<i>Speisekammer</i>
<i>špric</i>	<i>špricer</i>	<i>sprícser</i>	<i>Spritzer</i>	<i>Schorle</i>
<i>štampřle</i>	<i>štamp(e)řlík</i>	<i>stampedli</i>	<i>Stamperl</i>	<i>Schnapsglas</i>
<i>štrúdl, štrúdl</i>	<i>štrúdl'a</i>	<i>strudli</i>	<i>Strudel</i>	<i>Mehlspeise</i>
<i>viřtle</i>	<i>virš'la, virš't'la</i>	<i>viršli</i>	<i>Würstel, Würschtel</i>	<i>Würstchen</i>
<i>žemle</i>	<i>žem'la</i>	<i>zsemle</i>	<i>Semmel</i>	<i>Brötchen</i>

A jövevényszavaknak nyelveinkben gyakran eltérő sorsuk van, tehát a mai nyelvi környezetben nem működnek mindig azonos módon, pl. a magy. *strudli* archaikus, míg a cs. *štrúdl, štrúdl* teljesen általános és frekvenciált. A régies cs. *viřtle* szóval szemben a magy. *viršli* szó mindennapos kifejezés. A belső keletkezésű szavak és a jövevényszavak közötti nyelvi konfliktus nem vezetett minden esetben a két (vagy több) kifejezés egyikének az eltűnéséhez, ezért léteznek a mai cseh nyelvben egymás mellett olyan kettős alakok – természetesen eltérő frekvenciával és stilisztikai értékkel – mint pl. *houska* vs. *žemle* 'zsemle', *slanina* vs. *špek* 'szalonna', *pažitka* vs. *šnytlik* 'metélőhagyma', *květák* vs. *karfiol*.

⁷ A német nyelvtudományban az elmúlt évtizedekben teret nyert az angolszász országokból kiinduló pluricentrikus szemlélet (Crystal 1991: 24), mely az ausztriai és svájci németet a Németországban használt német nyelv egyenrangú variánsainak tekinti.

IRODALOM

- Bakos, F. (szerk.) 2005, *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2. átdolg. kiadás.
- Crystal, D. 1991, *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haarmann, H. 1976, *Aspekte der Arealtypologie: Die Problematik der europäischen Sprachbünde*. Tübingen: Gunter Narr.
- Jodas, J. 1999, O paralelách ve slovní zásobě češtiny a rakouské němčiny. *Acta Facultatis Philosophicae, Universitas Ostraviensis, Linguistica* 3, 111–116.
- Jodas, J. 2000, Ještě k paralelám ve slovní zásobě češtiny a rakouské němčiny. *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Facultas Philosophica, Philologica* 72, 161–165.
- Kluge, F. 2002, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Lumtzer, V. – Melich, J. 1900, *Deutsche Ortsnamen und Lehnwoerter des ungarischen Sprachschatzes*. Innsbruck: Verlag der Wagner'schen Universitäts-Buchhandlung.
- Machek, M. 1971, *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Academia.
- Mollay, K. 1982, *Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig*. Budapest: Akadémiai Kiadó. (= Nyelvészeti tanulmányok 23.)
- Newerkla, S. M. 2002, Sprachliche Konvergenzprozesse in Mitteleuropa. In: Pospíšil, I. (szerk.), *Crossroads of Cultures: Central Europe / Perekrestki kul'tury: Srednjaja Evropa / Křižovatky kultury: Střední Evropa*. Litteraria Humanitas XI. Brno: Masarykova univerzita, 211–236.
- Newerkla, S. M. 2002–2003, Čeština v monarchii a středoevropský jazykový areál. *Český jazyk a literatura* 53, 61–69.
- Newerkla, S. M. 2004, *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: Historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Schriften über Sprachen und Texte 7. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Newerkla, S. M. 2011, *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: Historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Schriften über Sprachen und Texte 7. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2., durchg. überarb. u. akt. Auflage.
- Rejzek, J. 2001, *Český etymologický slovník*. Praha: Leda.
- Rippl, E. 1944, Wege und Voraussetzungen einer deutsch-tschechischen Lehnwörterkunde. *Slavia* 18, 11–17.
- Skalička, V. 1935, Zur mitteleuropäischen Phonologie. *Časopis pro moderní filologii* 21, 151–154.
- Tölgyesi, T. 2007, Német katonai terminológia a cseh, a szlovák és a magyar nyelvben. In: *Tavaszi Szél Konferencia 2007*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 175–179.
- Tölgyesi, T. 2008, A cseh, a szlovák és a magyar nyelvbe a latinból, ill. görögből német közvetítéssel átvett vallási terminológia. In: *Tavaszi Szél Konferencia 2008*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 129–133.

- Tölgyesi, T. 2009a, *Das Kasussystem im Deutschen und Tschechischen: Eine sprachhistorische Untersuchung*. Saarbrücken: VDM.
- Tölgyesi, T. 2009b, *Lexikální germanismy v dnešní češtině: Studie kontaktovělingvistická*. Doktori értekezés. Piliscsaba: PPKE BTK. Hozzáférhető az Országos Széchényi Könyvtár honlapján: <<http://mek.oszk.hu/08400/08488/#>>.
- Tölgyesi, T. 2009c, Středoevropská kuchyně jako zrcadlo kontaktů interkulturních. *Bohemica Olomucensia* 1, č. 3. – *Philologica Juvenilia*, 145–150.
- Tölgyesi, T. 2009d, Vojenské výrazy přejaté z němčiny v českém, slovenském a maďarském jazyce. In: Ondrejovič, S. (szerk.), *Varia XVI*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, 500–506.
- Tölgyesi, T. 2010a, K německé řemeslnické terminologii v českém, slovenském a maďarském jazyce. In: Hladký, J. – Rendár, Ľ. (szerk.), *Varia XIX*. Trnava: Trnavská univerzita, 390–393.
- Tölgyesi, T. 2010b, Náboženské výrazy řecko-latinského původu přejaté prostřednictvím němčiny do českého, slovenského a maďarského jazyka. In: Ondrejovič, S. (szerk.), *Varia XVII*. Ružomberok: Katolícka univerzita, 470–474.
- Tölgyesi, T. 2011, K vojenskému názvosloví habsburské armády (1620–1918). *Dissertationes Slavicae: Sectio Linguistica XXIX*. Szeged, 71–79.
- Vašek, A. 1976, On the Problem of the Isolated Language. *Folia Linguistica* 9, 85–124.
- Vašek, A. 1996–1997, Kontaktná lingvistika a její perspektivy I–II. *Češtinář* 7, 13–21, 33–44.
- Zaicz, G. (szerk.) 2006, *Etimológiai szótár: Magyar szavak és toldalékok eredete*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.